

שיעיינו וישגוהו וישמרו מן הטעות והשגיא. ולוי היה תלמיד רבי, כבגמרא ספ"ק דסנהדרין. ולעניות דעתי שמדברי רבי יצא להרמב"ם מה שכתב שחייב הרב לכעוס על תלמידיו אם רואה שמתרשלים – הובא בשו"ע יו"ד סימן רמו סי"א. לכן, מפני שרבי ידע בלוי שאדם גדול ומופלג הוא ולא היה ראוי שיטעה אם לא ממייעוט עיון והשגחה, לכן דיבר אליו קשות, חלילה לא מכעס או מגובה רוחו. והרי תניא סוף סוטה: משמת רבי בטלה ענוה'... (שו"ת חות יאיר קנב, ע"ש עוד באורך).

דף י

ר'ב אשי אמר לעולם לית ליה לרבי הני כללי ובפלוגתא קמיירי. ואם תאמר, אם מיירי בפלוגתא מדוע לא שנינו במשנה חייבי לאוין לרבי עקיבא שפוטרות צרותיהן? ויש לומר, אף על פי שהתנא לא נמנע מלשנות דבר שהוא שנוי במחלוקת, אינו נוקט אלא דברים שנוקטים כמותם להלכה, אבל לא דבר שאין הלכה כן כגון חייבי לאוין דקיימא לן קדושין תופשים בהם, וחולצות ולא מתייבמות (עפ"י תוס' ורשב"א כאן ובע"ב; שו"ת הרשב"א ח"ו כא).

זמאי כמדומה אני שאין לו מוח בקדקדו דקאמר ליה, ה"ק ליה, מאי טעמא לא דייקת מתניתין, דמתני' רבי יהודה היא [דאסר באנוסת אביו] דקתני שש עריות חמורות מאלו... מאי אמו אילימא נשואת אביו היינו אשת אביו אלא לאו אנוסת אביו. ואילו לוי סבר בתחילה ש'אמו' היינו נשואת אביו, ושנה התנא בנפרד אמו שהיא נשואת אביו ואשת אביו שאינה אמו, וכן דרך התנא. ומה שלא אמר סתם 'אשת אביו' ותהא אמו בכלל – כדי להדגישנו מהכפילות אשת אביו שאינה אמו (עפ"י רשב"א ועוד. והתוס' פרשו בענין אחר).

'בלא דאי' נמי משכחת לה; יעקב אנס כלתו והוליד ממנה בן ומת [ראובן] בלא בנים ונפלה לה קמי ברה'. כתב הריטב"א שלכך נקט 'אנס' כי אם כרצון הריהי סוטה. וכנראה הכוונה שאנו רוצים למצוא אופן שלא נאסרה על בעלה ולכך שייך בה דין יבום, שאם דינה כסוטה להאסר על בעלה שוב אינה מתייבמת. ויש להוכיח מדבריו שאעפ"י שנעשית עתה 'אנוסת אביו' מותרת היא לבעלה אפילו לרבי יהודה [שהרי לר"י אנו קיימין עתה]. ויש להסתפק אם הטעם הוא משום שאין האשה נאסרת על בעלה בכך שנעשית אנוסת אביו, או משום שהאיסור הוא רק לקחתה לכתחילה. ונפקא מינה באשת כהן שנאסרה על בעלה ע"י אונס אביו, האם ייאסר ויתחייב גם משום 'אנוסת אביו' שהרי בין כך נאסרה עליו, אם לאו. ויש לעיין לרבי עקיבא שיש ממזר מחייבי לאוין והוא הדין מאנוסת אביו, ומשמע שאין קידושין תופסין בה (ע' להלן מט, וכ"מ בתוס' כאן) אם כן לפי הנראה מדברי רש"י (מט:): שכל שאין קידושין תופסין בה פוקעים ממנה הקידושין כשנעשית ערוה, יצא שאב שאנס כלתו יפקעו בכך קידושיה שהרי נעשית 'אנוסת אביו'. וצ"ע. ומ"מ מסתבר שישראל שאנס אביו את אשתו וגירשה בעלה, ייאסר לשוב ולקחתה לר' יהודה משום 'אנוסת אביו' שהרי זו קיחה חדשה. וצ"ב ככל זה.

זאף על פי כן בדקה (בראשונים: פתקה. ובתורי"ד: פסקה) **לוי במתני' – 'הגיהה בסדר הברייתא שהיה שונה, ולא הגיהה ממש שהם לא היו כותבים תלמוד, אלא בגירסא דמתניתיה אוספה' (פירוש הריב"ן).**

תד"ה לעולם. מו"מ בדברי התוס' ושאר ראשונים בבעלת התנאי שנפלה ליבום – ע' במצוין בראש המסכת. ובמה שדנו התוס' באשת איש שנתקדשה בקידושי 'חוק' – ע' אבני מלואים קלו סק"ג, קמג סק"ב; קובץ הערות יב, ד-ה; דבר אברהם ח"ג י, ג; קהלות יעקב כו-כו.

(ע"ב) 'איתמר החולץ ליבמתו וחזר וקדשה...' בבאור מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש, משמע בירושלמי (א,א) שנחלקו בשאלה אם היבמה זקוקה לכל האחים או לאחד מהם בלבד [וכן לענין הצרות – האם כולן זקוקות או רק אחת]; לריש לקיש, כאשר חליץ האחד הוברר שלא נזקקה היבמה מתחילה אלא לחולץ לבדו, ולכך שאר האחים עומדים באיסור אשת אח כדין אשת אח שלא במקום מצוה [ובירושלמי אמרו שיבמה שנתקדשה לאדם נכרי ואחר כך חלצו לצרתה, תופסים בה הקדושין למפרע. ע' קרן אורה], ואילו לרבי יוחנן היבמה נזקקת לכל האחים, ומה שניתרת בחליצת האחד – משום שהוא חולץ בשליחות השאר.

ובטעם הדבר שאינה נאסרת לרבי יוחנן על שאר האחים לאחר חליצת האחד, יש אומרים משום שניתקה הכתוב לאחר החליצה מכרת ללאו (עתוס') וכיון שהחליצה מתייחסת לכל האחים, כאילו כל אחד חליץ, גם הניתוק מתייחס לכולם [משא"כ לריש לקיש לא ניתק אלא לחולץ לבדו]. ויש מפרשים (עפ"י רשב"א. וערמב"ם יבום א, יב) טעמו של רבי יוחנן משום שהיבמה כבר בשעת נפילה הותרה לגמרי ולכך אינה חוזרת ונאסרת. וזהו שאמר רבי יוחנן **'מי איכא מידי דמעיקרא אי בעי האי חליץ ואי בעי האי חליץ'** (ברי"ף מ הגירסה 'מייבם')... **והשתא קאי עלה בכרת'**. ומכל מקום צריך לסברת 'שליחות' לומר שהיא זקוקה לכל האחים, כי אילו היינו נוקטים שאינה זקוקה אלא לאחד מהם, לזה שחליץ לבסוף, הרי הוברר שבעצם לא הותרה כלל בשעת הנפילה אלא לזה, אבל הם עומדים באיסורם – לכך אמר רבי יוחנן שזקוקה בעצם לכולם והרי הותרה בשעת נפילה (עפ"י אמרי משה ה, ז ואילך; קובץ הערות ד, ט. וע"ע אור שמח קונטרס זיקה יא; אחיעזר אה"ע ב, ד; ברכת שמואל ו).

עוד בענין הפקעת הזיקה למפרע ע"י החליצה, ע' במובא להלן יח. וגדר 'שליחות' שבכאן, ודאי אינה כדין שליחות של כל התורה, שהרי אפילו שאר האחים / הצרות עומדים וצווחים שאינם חפצים בחליצה זו – הועילה החליצה לכולם, אלא דין התורה הוא ונחשב כשליחות לענין זה שמעשה של אחד מועיל כאילו עשו האחר – ע' בזה בשו"ת אבני נזר אה"ע רכג, יב-יד [ודחה דעת מי שרצה להוציא מכאן שמועילה שליחות בחליצה] ובקהלות יעקב יד, א [ודחו מש"כ בדורש לציון (יג) שביאת כשרה לא תפטור צרתה הפסולה משום שהפסולה אסורה בעצמה הלכך אין יכולה לשלוח שליח].

'איתיביה רבי יוחנן לר"ל החולץ ליבמתו וחזר וקדשה... אימא סיפא עמד אחד מן האחין וקדשה אין לה עליו כלום... סיפא אתאן לרבי עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין. וליתני לדברי ר"ע אין לו עליו כלום. אף על פי שמצינו רבות רישא וסיפא דלא כחז תנא, עיקר הקושיא היא שאם הסיפא כרבי עקיבא, מדוע דיבר על מקרה שהלך אחד מן האחים וקדשה ולא דיבר באותו מקרה של הרישא, שהחולץ עצמו שחזר וקדשה אין לה עליו כלום (עפ"י רמב"ן וריטב"א).

דף יא

באורי פשט וליקוטי שיטות

מאן אחין אחין הילודים, כמאן כרבי שמעון. לפרש"י ותוס' מדובר שנולדו לאחר קידושי האח, לג